

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜCYI KÖZLÖNY.

<p>Megjelenik a szünidőt kivéve havonként kétszer egy íven. Előfizetési ár egy évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.</p>	<p>Szerkesztik: ERNYEI LAJOS és Dr. KOMLÓSSY FERENC. Kiadó laptulajdonos: ZELLIGER JÓZSEF.</p>	<p>Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő“ kiadóhivatalához Nagyszombat-ba küldendők.</p>
--	--	--

TARTALOM: Uzsoratorvény, korcsma-hitel és a népnevelők. *Ernyei Lajos.* — Kinek az orcája piruljon? *Szentgyörgyi Ferenc.* — Mennyiben felelnek meg kath. tanító egyesületeink céljuknak? *Dr. Komlóssy Ferenc.* — Az orsz. tanítói nyugdíjintézet stb. *P. S.* — Irodalom és művészet. — Vegyes. — Szerkesztői mondanivalók.

Uzsoratorvény, korcsma-hitel és a népnevelők.

Az országos tengődés tizenegyedik órájában végre megszületett nálunk is az uzsoratorvény. Régen kérte már ezt a nemzet, de hát ki tehet róla, hogy a kormányok oly sokszor süketek a jogos kérelmekkel szemben; most is nem annyira a közszükség méltánylása, mint inkább a félelem hozta létre.

Egy kis antiszemitikus mozgalom kellett hozzá, s hála Istennek, hogy az antisemitismus által fölkapart iszabpól a megremült kormány ezt a gyöngyöt — jóllehet úgy a mint az uzsoratorvény előterjesztett — kétes értékű gyöngyöt kihalászni elég ügyes, elég bátor volt.

Mert, hogy az uzsora és a semitismus összefügg, azt sokan tagadhatják, de senki el nem tagadhatja. Ime 1867-ben történt a zsidó emancipáció s ugyanakkor törülték el az uzsoratorvényt, az akkori kormány nagylelkű akart lenni a politikailag nagykorúsított és felszabadított honpolgárokkal szemben, s mondhatjuk a nemzet akarata ellen, a nemzetgazdászati érdekek hamis felfogásával csakis a testvéreikül fogadottak előnyére szabaddá tette az uzsorát. 1882-ben, mikor már elviselhetlenné vált a szabad testvérek és a szabad uzsora humanus ölelgetése: tettelegességekben nyilvánuló

reakció keletkezett — az antisemitismus, és ezzel egyidejűleg egy, az uzsorát korlátozó törvény.

Ebben világos az összefüggés, és világos a kormánynak és képviselőháznak adott lecke is, hogy a nemzet az ő érdekeit szem elöl tévesztett törvényeket rövid idő alatt, ha másképp nem, hát erőszakos követeléssel is megsemmisítteti.

A szabad uzsora lelketlen gazdálkodása és a folyton növekvő megadóztatás oly állapotokat szült Magyarországon, hogy hazánkat csak a költői képzelet tarthatja a magyar nemzet Kánaán földjének, míg ellenben a történelem kénytelen a költőt helyreigazítani s azt mondani: Magyarország Kánaán földje ugyan, hanem csak emancipált polgártársaink Kánaánja. Az az anyagi jólét, mely ennek előtte ezreket vont ide a külföldről, elenyészett, és egy új népvándorlás vette kezdetét: — a magyar nemzet kivándorlása.

Szerepet cseréltünk. A bolygó zsidó és külföldi kalandor leakasztotta saját nyakából a batyut, beleült kis és nagybirtokosaink fészkebe; az ország benszülött polgára pedig fölvette a jövevények batyuját, a melyben már sem gallong, sem nyúlbor, sőt nagy szerencse ha a saját irháját megmentheti, s fut a szerencsétlen üres tarisznyával, görcsös koldusbottal a merre két szeme vezet. Birtokossá lett a földöntutó,

földönfutóvá lett a birtokos. A kinek nincs bátorsága hazát cserélni, az itt marad eseléd minőségben, s ha még tovább is így folytatódik, eke elé fogják.

Senki sem is mondja, hogy mindezek nem tartoznak a „Népnevelőbe.“ Ott vannak a nagy lapok, politizáljanak azok. Instállom, és tudom, hogy a politika nem a mi kenyerünk; hanem az is áll, hogy a kiknek mi irunk, azok közül soknak éppen az uzsora miatt nincs kenyerük; s így ha a politika és az uzsora nem is tartozik a „Népnevelőbe“, a népnevelő nagyon könnyen bele jut az — uzsora feneketlen zsákjába. Vagy ha a népnevelő talán nem is jutott bele, de bizonyosan nyakig benne van a nép, a melyet nevelnie kell.

Elesigázott, elszegényedett népet nevelni oly feladat, melyet a magára hagyott pap és tanító megoldani nem bír. Más pedig feléje sem néz a szegény népnek, ha csak nem az adó-exekutor. Őszintén megvalljuk tehát, miszerint örömmel üdvözlőtük az új uzsoratörvényt, mint olyat, a mely hivatva van rövidebbre fogni a zsarolás kantárszárát; noha bizonyos az, hogy ettől a törvénytől is csak azon esetben várhatunk javítást, ha a közigazgatási és társadalmi közegek nem annak kijátszására, hanem szószerint való keresztülvitelére buzdulnak.

Igy azután lesz nevelői hatása, illetőleg segédkezet nyujthat a népnevelőknek.

Legérdekesebb ránk nézve a törvény negyedik szakasza, mely a koresmai hiteltől szól. Ebben meg van mondva, hogy egy bizonyos összegben fölül a koresmáros nem hitelezhet senkinek; vagy ha megteszi, a meghatározott összegben fölül adósságot bírói úton nem követelheti.

A közoktatásügyi miniszter úr néhány hónappal ezelőtt arra szólította fel a lelkeskedő papságot és a tanítókat, hogy minden rendelkezésükre álló eszközzel tartsák vissza a népet a pálinkaivástól.

Jóízüt neveltünk ezen pium desiderium-

nak. Könnyű azt mondani, hanem ki is vinni, az már aztán egészen más.

Tartsák vissza a népet. Hát mivel? Legfeljebb más pálinkával. S még ezzel sem lehet; mert ingyen csak nem osztogathatja sem a pap, sem a tanító; s a mint egyszer nem ingyen adatik, akkor már a zsidó kiállja a versenyt, mert ő még olcsóbban adja, csakhogy természetesen rosszabb minőségben. Hanem ezt nem érzi a nép. A nép csak azt hallja, hogy a zsidó hizeleg az ő szenvedélyeinek, a mit a pap és a tanító nem tehet; s így szépen megyen az árendás urhoz, a pap meg a mester pedig templomostól, iskolástól zabot hegyezhet, vagy a fogát piszkálhatja.

Megérkezik a leszámolás ideje. A paraszt ember kétszer vet számot egy esztendőben. Egyszer Istenével husvét táján; egyszer meg a zsidójával aratás után. Ekkor megnyílnak a szemei; de mi haszna, mikor a kapu meg bezáródik mögötte, s ő künn marad az utcán egy ingre-gatyára vetköztetve. Persze a gyermekét nem veszik el adósság fejében; erről most is csak neki kell gondoskodnia, ezt neki kell iskoláztatnia.

Paupertas, maxima meretrix. Téli időben mezitláb künn nem járhatunk; az iskolakötelezettség pedig a téli hónapokra is szól. Szegény szülő, kétszeresen szegény gyermek! — Itt azután beszélhet a pap és a tanító még oly meleg hangon; emberi hang nem képes a jeget megolvasztani, nem képes jőféle bagariát elővárásolni a mezitlábásra. A koresmai uzsorahitel által tönkre tett ember gyermeke felnő mint a vadon nyestetlen esemetéje, s lesz belőle falu rossza, később akasztófavirág; azaz — bocsánat a humanismus megsértéseért — államköltséges fogoly Lípótvárott, vagy egyebütt.

Az új uzsoratörvény negyedik szakasza ezt akarja megszakasztani. Ha sikerül neki; ha ezen törvény mellett ihatni ugyan hitelbe, de nem ihatni addig, míg a fogak ki nem áznak: akkor gratulálunk

a kultus ministernek, mert akkor a népnevelők, támaszkodva e törvényre, sokkal többet fognak tehetni a mértéktelen pálinkaivás ellen is. Csupán csak egyet sajnálunk, azt a szép nótát, mely így hangzott: „vésse fel a rézfokosom nyelére, hány liter bort ittam én meg hitelbe.“ No de se baj, vesszen a nóta, csak éljen a józan nép.

A szeszes italok mértékletes használata, azt hiszszük, nem árthat a szervezetnek; hiszen akkor az úri emberek által elfogyasztott gyomorerősítők, papramorgók mind romboló hatásuk volnának; ezt pedig nem tapasztaljuk. Tehát a szegény embernek sem árt meg kenyér mellett a vízzel föleresztett pálinka mértékletes kortyban, csak ne legyen benne kozmás olaj; erre pedig ügyeljenek az orvosok. Ezt a mértékletes kortyot szabályozni igéri az új törvény azzal, hogy nem engedi meg, miszerint a szegény ember túlságos adósságszinálással kedvezzen a gégejének.

Tartsuk meg a törvényt, és a törvény megtart bennünket. **Erneyei Lajos.**

Kinek az orcája piruljon?

A mult évi szeptember hó 12-én szép napjok volt az egri-érseki egyházmegyei r. k. tanítóknak. Ugyanis e napon ünnepelték meg az egri-érseki-egyházmegyei r. k. tanítók nyugdíjintézetük fennállásának 25 éves jubileumát. Szép és örvendetes nap volt ez. Örülhettek az illető tanító urak; mert hiszen saját szemeikkel láthatták a 25 év előtt elültetett kis magból kelt terebélyes fát, mely gyümölcseivel már eddig is valódi áldás volt a tanítókra; hát még ezután, ha e fa még jobban megerősödhetik! És ha meggondolják, hogy a kis magot ők ültették el; hogy a gyenge, kis fát ők ápolták, ők nevelték ily nagygyá: valóban büszkék lehetnek! Midőn jubileumi ünnepélyök leírását elolvastam, szivem mélyéből kívántam nekik, hogy: éljenek! A nyugdíjintézet 25 éves fennállása — illetőleg 1863 óta 50,055 ft. 91 krt fizetett ki nyugdíj fejében! —

De hát mi közünk nekünk az egri-érseki-egyh. megyei tanítók nyugdíjintézetéhez? gondolja magában a szives olvasó. — Hát hiszen, semmi közünk, ha úgy tetszik; — de nekem ez alkalomból eszembe jutott, hogy nekünk, esztergomi-érseki-főegyházmegyei r. k. tanítóknak szintén van nyugdíjintézetünk, alapítatván fejedelmi bőkezűséggel 1858-ban, tehát szintén 25 év előtt az áldott emlékü bibornok hercegprimás, nagykéri Scitovszky János, esztergomi érsek által, s fenntartva, segélyezve azóta a főmagasságú és ft. bibornok-hercegprimás ő eminentiája és az esztergomi ft. káptalan által. Áll pedig e nyugdíjalap: tőkepénzben 35805 ftból. Tagja lehet minden kath. kántor és tanító az eszt. érseki főegyházmegyében.

A tagsági díj évenként: 5 ft. 25 kr., 3 ft. 15 kr. és 1 ft. 5 kr. a szerint, a mint valaki 1-ő, 2-ik vagy 3-ik oszt. nyugdíjat akar magának biztosítani. És ugyan hányan teljesítik e fizetést? hányan vannak, kik e szép intézményt pártolják? Beszéljenek a számok. Az 1881. évi számadás szerint

tagsági díjakból bejött:	256 ft. 56 kr.
a hátrálékokból:	„ . 124 ft. 33 kr.
Összesen:	. 380 ft. 89 kr.

írva: háromszáz nyolevan ft. és 89 kr.!

A körülbelül 950, tehát majd ezer eszterg. főegyh. megyei r. k. tanító közül alig van 70, írva: **hetven** tanító, a kik e nyugdíjintézet iránti — azaz, nem jól mondom, — a kik e — saját magunk iránti kötelezettségnek megfelelnének! De menjünk tovább. A nyugdíjat élvezők száma az árvákon kívül: 138, írva: **egy száz harmincnyolc**. Hol itt az arány?

A tanítók nyugdíjai most:	1-ő osztályu nyugdíj	45 ft.
	2-ik osztályu	„ 35 „
	3-ik osztályu	„ 25 „
Az özvegyeké:	1-ő osztályu nyugdíj:	. . . 20 „
	2-ik osztályu	„ . . . 15 „
	3-ik osztályu	„ . . . 10 „

„Nyomorúság biz ez,“ gondolja a szives olvasó. De hát ki az oka, hogy öreg tanítóink és azok özvegyei nyugdíj helyett csak a lamizsnát nyernek? Kinek

az orcája piruljon ezért? A bibornok hercegprimás ő eminentiája és az esztergomi ft. káptalan évenként több száz forinttal segítézik az alapot, minthogy az alapítvány kamatai és a csekély összegben befolyó tagdíjakból nem lehet a már amúgy is csekély nyugdíjakat fedezni. A 35805 ft alaptökének 5 és 6% kamatai tesznek évenként: 1698 ftot.

A tagsági díjakból a hátrá-

lékokkal együtt: 380 ft. 89 kr.

Ez tesz összesen: 2078 ft. 89 kr.

A kifizetett nyugdíj pedig: 3222 ft. 63 kr.

A különbség csak 1143 ft. 74 kr.

És ezt a kis különbséget bizony nem az öregharang egyenlíti ki, hanem ismét csak az az áldott „holt kéz“. — Ugyan kinek jut eszébe ezért csak köszönetet is mondani? —

Hogy mit akarok én itt ezekkel a számokkal? kérdi talán valaki. Hát semmit. Hanem ezek a számok megmondják, hogy mért nem adnak ránk, tanítókra — itt az esztergomi fő egyházmegyében — semmit; miért nem hallgat ránk senki, midőn nagy fészkelődéssel akarunk valamit létrehozni, legyen az akár kath. tanító-egylet, akár segélyegylet, árvaház vagy Eötvös-alap stb. Ha a meglevőt sem tudjuk tovább fejleszteni, hogyan tudnánk újat alkotni!

Az egri-érseki-egyházmegyei tanítók megtartották nyugdíjintézetök 25 éves jubileumát. Dicséretökre válik. Éljenek! Mi is megtarthatnók . . . ha tettünk volna 25 év óta valamit

Különben: a kinek nem inge, ne vegye magára. A kinek nem fájt, ne jajgasson! Ha igazat szoltam, ne tessék betörni a fejem, mert úgy sem hagyom; ha pedig valótlan állítok: tessék megcáfolni. — A szégyenből kiviszem a magam részét; de a többin tessék csak osztozni mind azoknak, a kiknek részök van benne. Dixi.

Szentgyörgyi Ferenc.

Mennyiben felelnek meg kath. tanító egyesületeink céljuknak?

Sorakozunk, szövetezünk nagy eszmék keresztülvitele mellett; tervezgetünk, próbálgatunk a kath. nevelésügy felvirágzásán, azután nyugalomra hajtjuk fejünket azon boldog tudatban, hogy most már nyugodtan tekinthetünk a jövőbe, mert lelkesedtünk, vitatkoztunk, szervezkedtünk és így meglehetünk elégedve magunkkal; az eredmény magától fog bekövetkezni. Boldog álom-, hű ködfátyolképek vesznek körül, valahányszor kath. mozgalmakról egymást hallunk vagy olvasunk.

Az egyleti élet terén észlelt mozgalmak kell hogy lekössék a népnevelés ügy minden barátját, mert hála a jó égnek, anynyira csak megvolnánk már, hogy a tanító egyleteknek szükségességéről — úgy általánosságban, mint vonatkozással a felekezeti érdekekre — meggyőződünk. Ezen állításunk mellett bizonyít a miniszteri utasítás, mely a tanító egyletek alakítását országszerte kötelezővé tette, a felekezeti jellegű tanító egyletek szükségességét pedig a püspöki elaboratum mellett, egyes a népnevelés ügyét különösen szívükön viselő főpásztoroknak ez irányban tett nyilatkozata, tervezete és tényleges actiója igazolja.

A mozgalom megindult, a kath. tanító egyletek szaporodnak és ez jól vagyon így! Azonban csak kevés eredményt tudunk felmutatni, ha őket közelebbről szemügyre vesszük, mert úgy tapasztaltuk, hogy a legtöbb tanító egylet alakításánál azon cél látszott leginkább tért hódítani és a népnevelőket némi actióra bírni, hogy az országos tanító egylet gyűlésén minél több képviselője lehessen a kath. irányu eszméknek, még az egyletek beléletére csak kevés gond fordított, pedig nézetünk szerint ez volna a kath. tanító egyleteknek főcélja, míg a képviselők kiküldése az országos értekezletre csak mellékes célnak tűnik fel. Csak ha megszilárdultunk működési házi körünkben, akkor terjeszkedhetnénk külfelé

és lendíthetnénk Budapesten is ügyünk győzelemre jutásán.

Elismervén a kath. tanító egyletek szükségességét, el kell ismernünk azt is, hogy a már meglevő egyleteink nem felelnek meg a célnak és félünk tőle, hogy az alakulóban levők sem fognak annak megfelelni. Nehogy ezen állításunkon valaki megütközzék — miután a hiuság a tanult embereknek talán gyöngébb oldala, mint a kevésbé tanultaké, — röviden elmondjuk nézeteinket melyek e nyilatkozatra készítették; ezt megelőzőleg azonban reflectálnunk kell egy minket legközelebről érdeklő, alakulóban levő kath. tanító egyesületre.

1882. szept. 14-ke volt azon nap, midőn az ad hoc kiküldött bizottság azon célból hívta össze Nagyszombatba a népnevelőket, hogy a létesítendő nagyszombati vicariatusi tanító egyesület részére kidolgozott alapszabályokat bemutassa és ezek alapján az érdekelteket az egylet alakulására felhívja. Hogy mi történt azon gyűlésen csak kevesen fogják tudni, miután csak kevesen jelentünk meg azon, és hogy mi kevesen is hallgattunk az elért eredménnyel, abból azt sejtethjük, hogy nem igen voltunk — illetve nem voltak — nagyra a kivívott győzelemmel. Most fél év lefolyása után ismét előrukkolunk vele, miután az alapszabályok a legfelső forumon lettek bemutatva, így közelebb vagyunk az ige megtestesüléséhez, és miután több oldalról érkezett tudakozódások arra engednek következtetni, hogy az érdeklődés manap nagyobb, mint volt ezelőtt hat hónappal, tudtára adjuk tehát az érdekelteknek, miszerint az egylet csak téli álmát alussza és a tavasz első lenge fuvalma — ha csak a minister végleg el nem altatja — fel fogja azt ébreszteni. S miután a természet minden ágában a téli álmom áldás hozónak bizonyul, erősen hisszük, hogy egyletünkre sem volt káros a hosszú pihenés, sőt nagyobb reményeket köthetünk ennek jövőjéhez, felvirágzásához. E csekély kitérés után térjünk tárgyunkra.

Hogy tanító egyleteink nem felelnek meg e célnak, annak egyik oka, hogy nem tudunk érdekeltséget kelteni maga az ügy érdekében, nem tudjuk közös actióra bírni a közvetlenül érdekelteket, s ha akad egy kis számú lelkes csapat, mely az ügy iránt önzetlenül érdeklődik, a kicsinyes felfogás ezekkel, a szűkkeblű magatartás sorsosainkkal szemben, ledönti azt, a mit nagy fáradtsággal létrehoztunk. Vannak esperes kerületi tanító egyleteink, de ezek nagyobb részt, — tisztelet a kivételnek — vagy végelgyengülésben sínlődnek, vagy már élni épen megszűntek, mert régi szervezetük nem bírja megemészteni az előhaladott és a kor kívánalmaihoz mért receptet, vagy egyáltalában nem akar alkalmazkodni a józan haladás kivívott álláspontjához azon elvnel fogva: hogy hiszen ha a régi rendszer mellett is tudtunk boldogulni a nevelés terén, minek a reform?

Túlásnak veheti valaki állításunkat a mai pessimistikus világban, azért is sietünk magunkat tisztázni. A nagy reményekre jogosított szept. alakuló gyűlés hozott össze néhány „nagyon érdekeltet“, de annál kevesebb volt a hivatottak és választottak száma. A kidolgozott alapszabályok ügyesen összeállított speiszetlinek tekintettek, neki rohantak tehát a szakácsok és így nem csoda, ha azt kissé elsózták. Hogy a hivatottak kevesen voltak, mutatja azon körülmény, hogy a jelenlevők egy harmadát egyháziak képviselték, és így megtörtént az is, hogy keresztül lettek véve oly eszmék, melyek az alapszabályokat kidolgozó bizottság elveivel teljesen ellenkezésben állottak. Érdekesnek eléggé érdekesek voltak az egyes viták, csak az volt a baj, hogy épen az érdekelt tanító urak nem szóltak az egyes pontokhoz — úgy látszik féltek az emancipatiótól — és nem akartak maguknak tekintélyes befolyást szerezni az egylet-illetőleg a fiókegyletek ügyeinek vezetése körül; mert ők kívánták, hogy az esperesek legyenek a jövőben is az egyletek

örökös elnökei és ennek alapján az elavult esperes kerületi egyletek szervezete mellett szavaztak is. Óhajuk beteljesedett, mi nem kértünk belőle, mert meg vagyunk győződve, hogy ily szervezet mellett nem prosperálunk, az ily egyletek nem fognak megfélemlíteni kitűzött céljuknak. A szabad választási jogot fel kellett volna tartani a tanító uraknak, ez nem zárta volna ki azt, hogy azon espereseket, a kik arra valók, meg ne válasszák elnöküknek; de miután nem mind egyik esperes való az egylet vezetésére, kár volt magukat lekötni amugy vaktában. Ismerünk espereseket — különösen a fiatalabbak közül, — a kik egész ambícióval karolták fel az iskolaügyet a hogy esperesekké lettek, és csak gratulálni lehet azon egyletnek, melynek élén oly férfi áll, mint a milyent mi is közelünkben ismerünk. Ha pedig minden áron az elnöki tisztséget mint „megtiszteltetést“ akarták conferálni minden respectus nélkül, nem lett volna ellene kifogásunk; de egy tevékeny, szakképzett, ügybuzgó világi elnök megfért volna az esperes mellett és semmi esetre sem ártott volna az ügynek. Mi egyáltalában nem vagyunk barátjai azon intézménynek, melyszerint az esperes, állásánál fogva az iskolaügyet is befolyásolja és pedig kénye kedve szerint; véleményünk szerint az iskolák vezetésével minden kerületben a legképzettebb plebánost lehetne megbízni és hisszük, hogy az ilyen jutalmul a vörös cingulust sem arrogálná magának, tehát nem volna rivalisa az esperes úrnak. Az espereseknek úgy is elég a teendője a szorosán vett egyházi ügyekkel. Mi nem egyszer hallottuk a panaszt, hogy túl vannak halmozva hivatalos funkciókkal. A dolgok jelen állásával aligha leszünk képesek lelkesedésre, összetartásra, közös actióra bírni a józan elemeket, annálkevésbé fognak egyleteink tehát a célnak megfelelni.

Ebből kifolyólag állításunk igazolására constatáljuk azt, hogy nem felelhetnek meg tanító egyleteink a célnak másodsorban azért, mert nem tudjuk versenyre

keltetni a hivatott erőket. Ha szeretünk hivatkozni azon mondásra: „non est discipulus supra magistrum“ (a tanítvány nem áll tanítója fölött), akkor csak megkivánhatják a tanítók is, hogy a ki fölöttük áll, legalább annyit tudjon, a mennyit ők tudnak, különben nem lesz tekintélye a praeses úrnak, a mi nélkül eredményt produkálni lehetetlen. Tekintettel arra, hogy a meg-megújuló tanrendszerek, a tudományok vívmányai azok minden ágában, a folytonos tanulást és így a korrallaladást igényelik; pedig vajmi kevés a kényelemhez szokott öregebb úrnak — nincs szabály kivétel nélkül — akad rá ideje és kedve, figyelemmel kísérni a tanügyi mozzanatokat, a melyeknek talán már elvből sem barátjai, miután a régi copf systemát megszokták s magukat az alól emancipálni nem akarják és csak a „régijó idöket“ szeretik emlegetni példányképül. Hogy fog most már imponálni az egylet elnöke a gyűlések alkalmával az olyan tanítóknak, a kiknek nagy része a képzettség azon fokán áll, melyet töle az iskolatörvény és a kor követelménye megkíván. De még a műveltség alsóbb fokán álló tanító is megkivánhatja, hogy elüljárója többet tudjon mint a mennyit ő maga. Mily szellemi hasznót fog húzni felolvasásából a tanító, ha akár a természetrajz, akár a vegytan, akár a természettan köréből dolgozza fel themáját, ha a praeses úr ezekben vagy kevésbé jártas, vagy éppen a babonában, szemfényvesztésben — melyekről gyermekkorában oly sokat hallott — még most is hisz és a legegyszerűbb természeti tüneményeket csodás uton vél magának megmagyarázni? Micsoda örömet élvez majd a tanító módszeres előadásából, ha nincs a ki öt egyik másik dologra jóakarattal figyelmeztetni tudná — vagy éppen fáradozását nem is méltányolja? Már pedig hogy vannak ilyen elnökök, arról van tudomásunk.

Ezek alapján nem lehet csodálni, ha a tanító egyletek tagjait nem lelkesíti a munkakedv: és ime a

harmadik körülmény, mely arról győz meg, hogy egyleteink szervezetük mellett nem felelnek meg a célnak, mert munkakedv nélkül hasznosat produkálni lehetetlen, sőt ezen betegség, mely el van harapódzva minden pályán és így a tanítók között is, beteggé tette a társadalmat is. Ismerünk tanítót, a ki az olvasástól jobban irtózik, mint bármely szolgálai munkától. Hetilapot járát, de csak az év egyik negyedében s abból is legfeljebb az anekdotákat olvassa el, mint szerinte legfontosabb részét a hetilapnak. Ha már az ilyenben a munkakedvet fel nem élesztjük, hogy lehessen ennek hasznát venni az egyleti életben? „A ki nem halad, hátramarad“, mondja a közmondás, és ezt sajnos tapasztaljuk mindenfelé. Ne zúduljon fel ellenünk a közvélemény: a legjobb akarat vezetett minket e sorok írására, szívből szólunk és igazán. Más alkalommal más oldalról fogjuk megvilágítani a kath. egyletek körüli nézeteinket; addig is béke velünk!

Dr. Komlóssy Ferenc.

Az orsz. tanítói nyugdíjintézet

kezelése ellen merültek föl utóbbi időben fölszólamlások, nevezetesen a kezelés kissé nehézkes, miáltal a tanítók csak későn értesítettek járulékaik befizetéséről, úgy hogy azok nagyon fölszaporodnak s a tanítók nem képesek azokat törleszteni. Van a dologban valami; sok körülmény is foly össze, mely aztán a rendes folyást zavarja, gátolja. Így pl. a tanítók nem fizetnek, vagy nem fizethetnek pontosan, vonakodnak a belépésre szükséges adatokat s okmányokat beadni, a helyváltozásokat részint maguk részint iskolaszékek vagy községek útján bejelenteni; az adatok és változások feldolgozása s az azokra való intézkedések több okból halasztást szenvedhet a tanfelügyelőségeknél és fönt a közokt. kormányánál. Mind ennek elejét venni vagy legalább az ügymenetet előmozdíthatni gyors intézkedés által. Ha pl. az iskolaszékek azonnal bejelentik a tanítót, ez igen jó lenne. A főt. kath. püspöki kar által kiadott iskolaszéki rendszabályok 40. §-a is így hangzik: „Az iskolaszék a néptanítók nyugdíjazásáról szóló törvény értelmében a rábízottakat végrehajtja. Különösen pedig az orsz. nyugdíjintézetbe fölvett tanítók nevét, midőn azok a községbe beköltöznek vagy lakhelyüket változtatják, azon hely megnevezésével együtt, a hová költöztek, az állami tanfelügyelőnek

bejelenti.“ Bárha ezen meghagyást minél inkább és hamarabb teljesítenék az iskolaszékek, vagy ezek helybenhagyása mellett maguk a (honnét és hová) jövő vagy menő tanítók is. E helyett azonban vajmi ritkán érkezik önkénytes jelentés a kir. tanfelügyelőhöz, szintoly ritkán értesül a községi előjáróság vagy szolgabírák útján is, pedig ezen ügy főleg adó-administratív oldalanál fogva a politikai közegek leginkább hivatvák itt közvetíteni, amint a kormány különben a közigazgatási bizottságok útján intézkedett is. Hanem minden kérés, figyelmeztetés és rendeletek mellett a kir. tanfelügyelőség jobbjára magára hagyva marad; így ha egy tanfelügyelő szorgalmasan látogatja az iskolákat, s a mennyire képes egy év alatt mindnyáját meglátogatni iparkodik, ez az eljárás még legelőrevezetőbbnek mutatkozott — (a mellett, hogy minél terjedtebb és gyakoribb levelezésben is van az iskolai hatóságokkal, —) a változások fölvételére nézve. A kir. tanfelügyelőség e célból külön nyilvántartási naplót vezet s olykor valóságosan nyomozza a tanítót változásokat és kíséri valamennyi a változási eset által mozgásba hozott pontokat az iskolaszékeken, a községeken, az adófelügyelőségen, az adóhivatalokon s a közokt. kormányon át, mihez egy kis avatottságon kívül nem csekély türelem és passzió is szükséges. Minden jóakarátú vigyázat mellett mégis fordulhatnak pedig elő oly előre nem látott zavarok, melyek sajnos tévedésre, nehezítésre adhatnak alkalmat, mint minap a búrshengyörgyi esperesi kerületben is volt eset. Kérjük azért az iskolaszékeket és tanítókat is, adjanak csak tudtára minden változási momentumot a z o n n a l a kir. tanfelügyelőségnek, hogy ez a z o n n a l tovább eljárhasson.

Irodalom és művészet.

— Megjelent: „Magyarország ásványai“. Írta Tóth Mike. Jézus társaságának tagja és főgymn. tanár. Ára 5 frt. Megrendelhető Kalocsán a szerzőnél. Első nagyszabású munka, melyben hazánk ásványai kellőképen vannak feltüntetve.

— „Ifjusági színház“ e. alatt indult meg dr. Komlóssy Ferenc főgymn. tanár szerkesztése alatt egy vállalat, melynek első száma: „A szerencsétlen flótás“ e. egy felvonásos vígjátékot tartalmazza. Ára 20 kr. Nagyszombat. Winter Zsigmond kiadása. — Tekintettel arra, hogy a tanuló ifjuság mennyire szereti a színművek olvasását, de különösen azoknak színrehozatalát és mennyire hatnak a jó színművek kedélye nemesítésére; azoknak előadása pedig a tanuló ifjakat bátor föllépéshez szoktatja, a vállalatot a szülők, illetőleg tanférfiak figyelmébe ajánljuk. A darab a legegyszerűbb körben mozog, úgy hogy bárhol és költség nélkül kerülhet színre. — A második szám: „Egy óráig az irodában“ e. vígjátékkal. Ára 15 kr.

— „Az illem könyve.“ A művelt izlés és tapintatos modor az élet különböző viszonyaiban. A családi és társadalmi életben követendő illemszabályok kézikönyve. Hazai és külföldi művek felhasználásával írta Kalocsa Róza. I. + II. füzet. Egy füzet ára 30 kr. Kapható a Révay Testvérek kiadásában Budapesten. — Sokan hasznát vehetik.

Vegyes.

Magyarország Néptanítóihoz!

Győr városra és vidékére végzetes napok következtek be. Beláthatatlan víztenger környezi e derék magyar várost mindenfelé. 12000 embernél több szorult ki bajlékából, és ezek közt sok tanítótársunk is szenved. Igaz, hogy a nyomor enyhítésére már is tekintélyes összeg jutott a különféle forrásokból hozzánk; de mi az annyi embernek: az élelmezés és egészségügyi intézkedések teljesen felemészti azt. Mi vár most már a vész elmúltával a csapással sújtott népre; de mi vár a nyomorba jutott nép tanítójára! Tanítótársak! Az emberbaráti kötelességek teljesítése után még egy feladatot kell teljesítenünk, és ez: tanítótársaink külön segélyezése. Nem szükséges e szavakat külön megmagyaráznunk; megérti azokat minden pályatársunk. Bizalomteljesen fordulunk tehát Magyarország tanítóegyleteihez és tanítótársainkhoz, a közös emberbaráti, honfiúi, de méginkább a kartársi szeretet nevében kérvén azokat: szíveskedjenek körükben gyűjtéseket rendezni az árvíz által károsult győrvidéki tanítók segélyezésére. A begyűlendő — bármily csekély — összeget kérjük Jilg Ede bizottsági pénztárhoz — Apáca-utca, 5. szám — küldeni. Győrött, 1883. január 11-én. A győrvidéki tanítóegyletből kiküldött gyűjtő-bizottság nevében: Langer József, egyleti elnök. Kárpáti Endre, biz. elnök. Nagy Lajos, biz. jegyző. Kasztner Janka és Fadgyas Pál, biz. tagok. E lapok szerkesztőségének közbenjárására ngs. Graeffel János, nagyszombati főgymn. igazgató úr, azon 320 frt. 60 krnyi összegből, mely a főgymn. iljúság által a győri árvíz károsultak javára rendezett színi előadásokból befolyt, **120 frt. 60 krt egyenesen győri tanítótársainknak volt szíves átküldeni.** Fogadja e nemes tetteért úgy a segélyezettek — mint a szerkesztőségnek legőszintébb köszönetét.

— Ft. Ipolyi Arnold, bbányai püspök úr ő nmlt. a „Népnevelő“ kath. tanügyi lapot következő megyebeli tanítói számára rendelte meg: Bunesek Gusztáv jasztrabai, Cservenka Ignác szielnici, Fleischer János lúcskai tanító urak számára és a jalnai meg bars-szent-kereszt-i iskoláknak. Fogadja Ő nmlt. az érdekeltek mély köszönetét.

— „A nagyszombati vikariátus területén lakó róm. kath. tanítók egyesületé“nek alapszabályai a vallás és közokt. m. kir. ministeriumnál várják meg-erősítettésüket. Amint ez megtörténik, rögtön értesítjük az érdekelt kartársakat és hozzálátunk a tisztviselők megválasztatása-, valamint a nagygyűlés megtartásához.

— Lapunk f. évi jan. 15. megjelent számában a Gerley M. úr által szóba hozott nyugdíj néhai Banyár M. volt gajári tanító özvegye számára, szerezésesen elintéztetett. Az özvegy máris kapott 120 frt, s a község ezentúl is nyugdíjban fogja részesíteni. Az ügy illetén megoldásában fő érdemük van a gajári esperes-plebános-, a kir. tanfelügyelő- s a jegyző uraknak.

— Iskolázás Pozsonyvmegyében. Amint halljuk, a kir. tanfelügyelő úr igen elégszerűen a nagyszombati és szempei járárok községeiben észlelt iskolázatlanságokkal, melyek rászorítási és ellenőrzési intézkedéseiben az illető közigazgatási közegek eddig kevés erélyt tanusítanak; a pozsonyi, alsó és felső csallóközi járárokbeli községek iskolázásával nagyában meglehetősen meg van elégedve a tanfelügyelő úr, úgyszintén a malackai járásával is; a galántai járásról eddig csak azt mondhatni, hogy iskolázása javulóban van. —

† Halálozások. Horváth Károly tanító Kossúton f. é. január 9-én meghalt. Első halottunk ezen évben, fiatal nőtlen ember volt, ki alig 3 évig működött szorgalommal a tanítói pályán. Isten vigasztalja bús édes atyját, ki örömet talált benne! — Poláček Mihály mászti kántortanító mult hónapban meghalt. Közel 20 évig tanítóskodott szorgalmasan. Ft. Teőreös M. stomfai esp.-plebános úr úgy intézkedett, hogy a mászti gyermekek a stomfai iskolába járjanak. — Mint halljuk az esperes úr igen iparkodik azon, hogy a boldogultnak visszamaradott családja a félévi lakást és tanítói fizetést a népokt. törv. 140. §-a értelmében megkapja, mire némi tekintetben ő főmagasságának a bibornok herceg Primás urnak helybenhagyása is szükséges, melyet a helyi viszonyokhoz képest s eddig tanusított gyakorlata szerint legtöbbynire meg szokott adni.

Szerkesztői mondanivalók.

G. M. Verebély. Becces levelét helyszűke miatt egész terjedelmében nem adhattuk, csak így röviden constatáltuk az ügy szerencsés elintézését. Nem veszi rossz néven? — M. J. Esztergom. Levelét írtam. — Gy. B. Szenográd. Az irományok még nem jöttek meg. — Népiskolai Lapok t. szerkesztősége. Fogadják üdvözlötünket. Jóindulatuk ránk nézve buzdítás.